

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการดำเนินธุรกิจการค้า นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้มีวิวัฒนาการเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก โดยในอดีตการค้าต่อกันมีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้า โดยอยู่ในรูปแบบของสิ่งของที่มีค่า ต่อมาได้วิวัฒนาการมาใช้สื่อกลางในรูปแบบของเงิน อันได้แก่ เหรียญ หรือธนบัตร ในการติดต่อซื้อขายหรือชำระราคาสินค้าระหว่างกัน ต่อมาได้มีการคิดค้นสิ่งที่มีคุณสมบัติคล้ายกับเงินตรา มาใช้ในการชำระหนี้แทนเงินสด ด้วยเหตุผลที่ดีกว่าหลายๆ ประการ อันแต่แก่ความสะดวก ความปลอดภัย การมีสภาพคล่อง สิ่งที่ได้พัฒนาขึ้นใช้แทนเงินสดดังกล่าวเรียกว่า “บัตรเครดิต” โดยหลังทศวรรษที่ 20 ได้มีบัตรเครดิตใบแรกของโลกเกิดขึ้นชื่อว่า “บัตรไดเนอร์สคลับ” ในประเทศอังกฤษและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมาในประเทศต่างๆ ปัจจุบันในประเทศไทยนิยมการใช้บัตรเครดิตกันอย่างแพร่หลาย โดยประชาชนผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกบัตรเครดิตกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่เดิมผู้ถือบัตรเครดิตในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาทำธุรกิจและท่องเที่ยวในประเทศไทย ต่อมาเมื่อประเทศไทยสามารถออกบัตรเครดิตได้เอง ทำให้การขยายตัวของการใช้บัตรเครดิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นเครื่องมือทางการเงินที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นธุรกิจประเภทการให้บริการด้านเครดิตหรือเป็นการให้สินเชื่อประเภทหนึ่ง ที่ผู้ประกอบการบัตรเครดิตได้ออกเงินทวงจ่ายให้กับเจ้าหน้าที่ของสมาชิกบัตรเครดิตแทนสมาชิกผู้ถือบัตรเครดิตไปก่อนแล้ว จึงเรียกเก็บเงินจากสมาชิกคืนในภายหลัง โดยปัจจุบันการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตสามารถให้บริการแก่สมาชิกบัตรเครดิตโดยการออกเงินทวงจ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่สมาชิกบัตรเครดิตเพื่อชำระราคาสินค้าและบริการ รวมทั้งการให้บริการเบิกถอนเงินสดทำให้ธุรกิจบัตรเครดิตกลายเป็นธุรกรรมทางการเงินที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ผู้ประกอบการร้านค้า ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องในระบบบัตรเครดิตดังกล่าว การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ มาใช้ในการติดต่อสื่อสาร

ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วและคล่องตัว และมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในธุรกิจบัตรเครดิตของสถาบันทางการเงิน โดยพบว่าปัจจุบันมีการแข่งขันกันในลักษณะการปล่อยสินเชื่อผ่านบัตรเครดิตโดยไม่ต้องมีการค้ำประกัน เพื่อแย่งส่วนแบ่งตลาดผู้บริโภคหรือผู้ใช้บัตรเครดิตของตนให้มากที่สุด ทำให้เกิดการใช้จ่ายภายในประเทศเพื่อฟื้นฟู ทำให้เกิดภาระหนี้สินส่วนบุคคลเพิ่มมากขึ้น

การประกอบธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทย ปัจจุบันยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับเป็นการเฉพาะ ไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามารับผิดชอบในการควบคุมดูแลอย่างชัดเจน ในขณะที่เดียวกันการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต ผู้ประกอบการสามารถสร้างรายได้และผลกำไรที่สูง ทำให้มีผู้เข้ามาดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่เป็นสถาบันการเงินตามกฎหมาย เช่น ธนาคารพาณิชย์หรือกลุ่มผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่ไม่เป็นสถาบันการเงินตามกฎหมาย เช่น บริษัท ห้างสรรพสินค้าต่างๆ ด้วยเหตุที่ประเทศไทยยังไม่มืองค์กรของภาครัฐเข้ามาควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตขึ้นโดยตรง และยังไม่มียกข้อบัญญัติกฎหมายเรื่องธุรกิจบัตรเครดิตโดยเฉพาะ เป็นผลให้ผู้ประกอบการเหล่านี้สามารถดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตได้อย่างเสรี ซึ่งการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นการประกอบธุรกิจในด้านสินเชื่อที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและมีความสำคัญต่อสังคมของประเทศ หากไม่มีกฎหมายหรือองค์กรเฉพาะขึ้นมาควบคุมให้เป็นไปในแนวทางหรือบรรทัดฐานเดียวกันหรือให้มีมาตรฐานเดียวกัน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมตามมาหลายอย่างดังนี้

1. ปัญหาอันเกิดจากการขยายตัวของธุรกิจบัตรเครดิตที่ขาดมาตรการควบคุม
2. ปัญหาการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในทางการค้าระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่เป็นธนาคารพาณิชย์ซึ่งถูกจำกัดภายใต้กฎระเบียบของธนาคารแห่งประเทศไทย กับกลุ่มผู้ประกอบการบัตรเครดิตที่เป็นบริษัทหรือห้างสรรพสินค้าที่ไม่ได้อยู่ในบังคับดังกล่าว
3. ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกผลตอบแทนสูงเกินสมควร และการคิดดอกเบี้ยค้างชำระ เบี้ยปรับ ค่าบริการ ค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่มีความซ้ำซ้อน ในสัญญาบัตรเครดิต
4. ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายต่อการใช้ความคุ้มครองผู้ใช้บัตรเครดิต
5. ปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดทางกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน กับช่องทางหลีกเลี่ยงของผู้ประกอบการบัตรเครดิตต่อการคุ้มครองผู้บริโภคบัตรเครดิต
6. ปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสัญญาบัตรเครดิตและการนำหลักกฎหมายมาปรับและบังคับใช้กับสัญญาบัตรเครดิตยังไม่มีความชัดเจนแน่นอน

2. สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันธุรกิจบัตรเครดิตในประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายออกมาใช้บังคับเป็นการเฉพาะ อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานของรัฐเข้ามารับผิดชอบในการควบคุมดูแลอย่างชัดเจน เป็นผลให้ผู้ประกอบธุรกิจเหล่านี้สามารถดำเนินธุรกิจบัตรเครดิตได้อย่างเสรี ซึ่งการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตเป็นการประกอบธุรกิจในด้านสินเชื่อกับมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและมีความสำคัญต่อสังคมของประเทศ หากไม่มีกฎหมายหรือองค์กรเฉพาะขึ้นมาควบคุมให้เป็นไปในแนวทางหรือบรรทัดฐานเดียวกันหรือให้มีมาตรฐานเดียวกัน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคม ควรมีกฎหมายและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบัตรเครดิตให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพของปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิตและการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

3.2 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิด ความหมาย ของบัตรเครดิต การประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต และการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

3.3 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรเครดิตและการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

3.4 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้บัตรเครดิต

3.5 เพื่อศึกษาค้นหามาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมกำกับหรือดูแลการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคอันเกิดจากการใช้บัตรเครดิตให้ได้รับความเป็นธรรม

4. ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต การควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตทั้งในและต่างประเทศ

5. วิธีดำเนินการศึกษา

ใช้วิธีการค้นคว้าและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษา รวบรวมและค้นคว้า จากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น บทความทางวิชาการ ตำราวิชาการ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และตัวบทกฎหมาย โดยนำมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

6.1 ทำให้ทราบและเข้าใจความเป็นมาและสภาพของปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิต การประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต และการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

6.2 ทำให้ทราบและเข้าใจวิวัฒนาการ แนวคิด ความหมาย และลักษณะของบัตรเครดิต การประกอบธุรกิจบัตรเครดิต และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต และการประกอบธุรกิจบัตรเครดิตทั้งในและต่างประเทศ

6.3 ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรเครดิต และการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

6.4 ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตการประกอบธุรกิจบัตรเครดิต

6.5 สามารถนำมาตรการทางกฎหมายที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลหรือไปใช้ประโยชน์ในการตรากฎหมาย รวมทั้งแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น